

Arany Horváth Zsuzsa
EGERSZEGI SZÍNHÁZI ESTÉK

Mejppor köhögés ellen?

Molnár Ferenc: *Liliom*

Haragosan járkál. Mindenki fél tőle, aki mellett elmegy, az félreáll. Igaz, rajta nehéz segíteni. De legalább nem is kell - mondja.

Büszke. Konok. Kevély. Elvadult. Az a dolga, hogy vicceket csináljon a ligetben, mindig újakat találjon ki, s ha úgy tartja kedve, belekarol, vagy belemarkol a lányokba. 5 mindehhez milyen szűzies neve van: Liliom.

A zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház 15. születésnapján lepte meg magát és közönségét egy különleges bemutatóval, mely azzal kezdődött, hogy nem is a színházban játsszák el, hanem egy elhagyott ipari csarnokban. Ez a csarnok, mint színjátszó hely, a tébolyodásnak indult ipari társadalom közhelyes jelképeként is üzemelhetne itt a zalai megyeszékhelyen - Vizslaparki út, volt Zalakerámia-csarnok -, ráfoghatnánk, hogy ez itt Hamburg, Amsterdam kikötői szubkultúrájának, vagy az öreg kontinens összes ipari rémkastélyának, úgymint a Ruhr-vidék, München, Torinó, Milánó kapszulázott egyvelege.

Lehet, leginkább ez utóbbiaknak a levegője rezonált a rendezőben, s az ő lelke belsejében, aki Molnár Ferenc drámáját, a Liliom címűt itt előadni valónak gondolta. Paolo Magelli, az olasz rendező a mi szívünknek nagyon kedves ember: aki így és ennyire szereti a Pál utcai fiúkat, mint ő, az csak jó ember lehet. Mára interjúk sora zata szólt róla, gyermekkori születésnap-i kívánsága volt, hogy édesapja hozza el őt Budapestre, s azon belül is a Pál utcába. Könnyű annak a gyerekeknek e művet felfedezni, és rajongani érte, akinek ez nem volt kötelező olvasmány, mondhatjuk mi. Hát ne csodálkozzunk, hogy jött egy kortalan, kopasz, invenciózus és extrém művészalak, s Molnár Ferencből, sőt a zalaegerszegi társulatból kihozta a legjobbat. Egy liliommal.

A majd három hónapja lezajlott, s a jó értelemben véve bizvást zajosnak is mondható premier után volt némi szusszanásnyi idő, hogy eldöntsük, tényleg olyan reveláció-szerű ez a darab, mint ahogy a szakma s a kényes kritika ajnározta, vagy csak a megvalósítás tér- és időbeli szokatlansága vont maga után azt a meglepő ájulatot, melyet igencsak pikírtnek ismert kritikusok tollából is kiolvashatni módunk volt. Paolo Magellire nézve persze egyenesen hízelgő lehet, ha feltételezzük: amikor az olasz színházi szakma egyik fenegyereke kirándul egy olyan egzotikus országba, mint a keleti blokk kopott fényeit ma is visszatükröző Magyarország, s ráadásul annak is eldugott, színházilag annyira esendőnek kezelt kisvárosába, Zalaegerszegre, akkor az eseményszámba megy, bármit produkál is ott.

Paolo Magelli persze nem bármit produkált, hanem valamit. A produkció, a leteti kikiáltó története, Liliom alakja, mely minden igazi férfi vágyképe lehet. Aki legalább olyan macho, mint a legújabb Harley Davidsonos, visszafogottan is ellenáthatatlan nyugati parti csávó, s legalább oly cizellált lelkű, mint Julien Sorel, a bámulatos XIX. századi fantasztiikus-romantikus, Franciaországból.

Liliom - mily buja zengésű név - sorsa mindkettővel kapcsolatot tart: elvágódása ellenére nem lehet a szabadság gyermeke, hisz ide született, a hely az összes kisebbségi érzéseket gazdagon tápláló televénye közé, de az ábrándos, egyszerűmind erre a létre nem alkalmas lélek megannyi frusztrációs élményével felvértezve csak a durcás ostobaság juthat osztályrészéül. Magyarán több van benne, mint amit kifuthat. (Kit ne találna szíven e tény itt és ma?!)

A Liliom szerelme pedig egyenesen gyönyörű. Megszeret egy édes kis bogarat, aki annyira esendő, annyira kiszolgáltatott, hogy még egy kültelki zsvány is isten az ő világában, így ez a robusztus óserő is elérzékenyülhet tőle. Megveri, úgy szereti.

Kaszás Géza

Olasz Ágnes, Kaszás Géza

Takács Katalin, Kaszás Géza

Hát ez az ő gesztusrendszere, mit lehet tenni. Érzés van ezalatt, mitagadás. Ha ő úgy gondolja, hogy balkézről a tüdőre, mejjpor köhögés ellen, akkor nincs más...

Liliom, azaz, Závocski Endre - az anyja után - és Zeller Júlia mindenese család szerelme ősidőktől fogva eldöntetett. Liliom nem az a fajta, aki házasesembert bírna játszani, s noha érti ő, hogy nemsokára gyereke fog születni, s ez valami nagyon jó, nem elég ahhoz, hogy kilépien a körből, nem elég ahhoz, hogy házmesternek álljon, inkább lopásra (gyilkosságra, ha kell) adja a fejét. Ami persze nem sikerül, ezért a szégyen elől - merthogy nem lehet oly szegény és kiszolgáltatott az ember, hogy szégyene se legyen már - öngyilkosságba menekül. Így Julia, s az ő szíve alatt a közös kis életke nem börtönben lévő, hanem kegyes hazugságokkal körülvehető apát kap örökül.

A Magelli-rendezte Hevesi-színház Liliom mejjpor köhögés ellen? Nem tudom. Nem hiszem. Inkább a miénkhez képest erősen antagonisztikus világ majd-hogynem utolsó üzenete arról, amikor még voltak-lehetek csak úgy valódi érzések, amikor senki se mondta, nem is mondhatta, legyen meg a magadhoz való eszed édes fiam, ha házmesternek kell állni, akkor annak kell.

Molnár Ferenc darabja kitűnő dramaturgia, a profikat nem is illő dicsérettel alázni. Liliom elszúrja az életét, ha már kidobták a Juli miatt, a ligeti iparos Muskátnét még munkaadóként sem akarja már, hisz tudja, ott munkát csak egyéb szolgáltatás nyújtása mellett kaphatna. Nem kell. Szerelmét szemérmesen rejtegeti, nem az ő műfaja, hogy kimutassa, elég, ha Juli érti. A munkabért hordó zsidó kirablási kísérlete után végképp nincs esélye az életre. Sem az élethőre, sem az elviselhetőre.

De, mivel eddigre olyannyira megkedveli a szerző és a publikum, mégsem lehet csak úgy egyszerűen elemészteni: feltámad, a másvilágon találja magát, s ráadásul még javítási kísérlet is adatik. A gyermek közben felnő, mire őt, az engedetlen zabolázhatatlant visszaengedik a földre jósaági próbát tenni, már kész kisasszony. Liliom, az apai szerepben is esetlen jász, a félreértések sorozatát sem bírhatja türelemmel, eljár a keze, amikor a leánya, nem tudván, ki ő, kitessékeli a házból. Őt, mert szeret, mert szeretni akar, mert tehetetlen, mert nem tudja megértetni magát.

A színház társulata, vendégekkel kiegészülve, figyelemreméltó színházi élményt kínált a zalaegerszegi Csarnokba betérőknek. Kaszás Géza, aki a Független Színpadon Ruszt József keze alatt érett színésszé, Liliomként átéli és átnyújtja a figurát, némi megilletődött elfogultsággal színezve, de szinte maradéktalanul oldja meg szerepét. Pergő ritmusú alkotás Muskátné alakja Takács Katalin megformálásában, a néző elgondolja, hátha láthatjuk még őket más darabban is. Julit Olasz Ágnes alakítja, aki szintén megjárta a Független Színpad okos purgatóriumát - csak rajta valahogy mégis kevésbé érződik. Tökéletesen betartja a szerzői utasításokat, mégis adós marad az eleven élménnyel, pedig a halott Liliom meztelenre vetkőztetése, mosdatása alkalmat nyújthatna a kendőzetlen érzelmek szabad áramlásához, még mindazon keretek között is, amit a szöveg szigorúan reá szab. A szerelmes, de szemérmes teremtés nem azonos a hideg és gyámoltalan nővel.

Az előadás minden tekintetben sztárt avat Boros Beáta személyében, aki Juli barátnéjaként a butuska kis cselédből a szemünk előtt válik számító ötgyermekes kávéháztulajdonos feleséggé, miközben nem felejtí egykori szerencsétlen cseléd-társát. Liliom és Juli környezete, Kiss Ernő, Faragó András, Czegő Teréz, Széli Horváth Lajos, Zalányi Gyula remek kiegészítők a központi alakok formálta műnek. A másvilági színben, groteszk játékmódra utasított társaság egyenként és együtt is brillírozásra kapnak lehetőséget: Epres Attila, a túlparti fogalmazó külön figyelmet érdemel, de Szőke Zoltán, Borhy Gergely, Kricsfák Kamill, Tóth Loon, P. Burus Sándor is emlékezetes alakítást nyújtanak.

A darab megvalósítása bővelkedik szcenikai ötletekben, melyek többek között köszönhetőek Menczel Róbert díszlettervezőnek is.

Olasz Ágnes, Széli Horváth Lajos, Boros Beáta